

Tifkira tas-Sebghin Anniversarju ta' Malta fit-Tieni Gwerra Dinjija

Attakki mill-Ajru fuq il-Mellieħa matul l-1941 u l-1942

kitba ta' Charles Debono

Introduzzjoni

Matul din is-sena Malta qed tikkommemora s-sebghin anniversarju tal-ġhotti tal-George Cross fil-15 ta' April 1942 u l-wasla tal-Konvoj ta' Santa Marija fil-15 ta' Awissu 1942. Dan l-artiklu jitttratta attackki li saru fuq il-Mellieħa matul is-snin 1941 u 1942. Matul l-1942 l-intensità tal-attackki fuq Malta kienu iktar determinati bil-ġhan li jeqirdu l-potenzjal tal-gżira li kienet xewka f'dahar l-Assi. Għalkemm il-Mellieħa hija 'l bogħod mill-Port il-Kbir u fejn kien hemm l-ajrudromi, u ma kienx jiġbed l-attenzjoni tal-ajruplani tal-ġhadu, xorta minn xi daqqiet tfaċċaw ajruplani u waddbu xi bombi fuq ir-raħal. L-iktar attackk li kien sar fuq il-Mellieħa kien dak tal-25 ta' April 1942, fejn il-Kamp tal-Għadira kien ġie attackkat tliet darbiet fl-istess gurnata.

Dan l-artiklu se jkompli mal-ewwel wieħed, li deher sentejn ilu fejn kien jitratta attackki li saru fuq il-Mellieħa matul l-1940.

Ritratt ta' attackk fuq HMS Illustrious meħud minn fuq ajruplan Germaniż.

Attakki matul l-1941

Għall-aħħar ta' Dicembru 1940 elementi minn *Fliegerkorps X* ġew trasferiti fi Sqallija sakemm il-korp tal-ajru Germaniż kien preparat biex jibda l-ħidma tiegħu kontra l-gzejjer Maltin. L-Assi saru

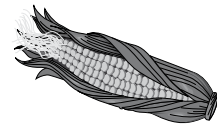
Junkers Ju87 Stuka jiddajvja fuq l-Isla.

jafu li fil-bidu ta' Jannar 1941 kien salpa konvoj Inġliż minn Ġibiltà, fejn wieħed mill-bastimenti merkantili tiegħu kien destinat li jasal Malta biex jinforza l-gzejjer Maltin. Bastimenti navali tal-Flotta tal-Mediterran, li kienu jinkludu l-*aircraft carrier* HMS Illustrious salpaw minn Lixandra, l-Egittu, fejn uħud minnhom kellhom jiltaqgħu mal-konvoj. Waqt li kienu fiċ-ċentru tal-Mediterran, il-*Luftwaffe* ippreparat serje ta' attackki biex tgħarraġ l-HMS Illustrious, però fl-10 ta' Jannar l-*aircraft carrier* irnexxielha tasal Malta.

Sitt ijiem wara l-Ġermaniżi bdew l-ewwel attackki tagħhom fuq Malta li baqgħu magħrufa bħala l-Blitz tal-Illustrious.¹ Fil-15 ta' Jannar 1941 ġie senjalat li ajruplani tal-ġhadu kienu għaddew minn fuq il-Mellieħa, li però kienu qed jisparaw fuqhom il-kanuni ta' kontra l-ajruplani. Xahar wara, eżattament fil-11 ta' Frar ġie rrapurtat li fil-5.00pm ajruplani tal-ġhadu immaxingjaw ix-Xemxija. Erbat ijiem wara *splinters* minn bombi dehru jaqgħu fuq il-Mellieħa.²

Fis-snin għoxrin u tletin tas-seklu l-ieħor (1920s u 1930s) fil-Bajja tal-Mistra kienu jsorgu ajruplani tal-baħar u dan baqa' sejjer anki fl-ewwel xhur tal-gwerra. Infatti fl-istess post kienu jsorgu ajruplani tal-baħar tat-tip Sunderland Mk I. Dawn ġibdu l-attenzjoni ta' ajruplani tal-ġlied tal-ġhadu, meta fis-7 ta' Marzu, żewġ Messerschmitt Bf109Es tas-7/JG 26 immaxingjaw Sunderland L2164 fejn l-ajruplan soffra diversi ħsarat. Is-Surgent A.S. Jones

Farmer's Fresh

Green Grocer

Fresh Fruit & Vegetables Daily

78, Main Street, Mellieħa
Tel: 21521599

Open Monday till Saturday
7.00am till 8.00pm
Sunday 8.00am till 1.00pm

Hunter's Snack Bar

Vjal il-Helsien, Haż-Żebbuġ

Mob: 9927 2785

Prop. Darren Micallef

For good food @ Cheap Prices

SALA IMPERIAL

(mgħammra b'arja kundizzjonata)

Ideali għal riċevimenti tal-Magħmudijiet, tal-Praċett, tal-Grizma, tal-Engagements u għal kull attività soċjali oħra.

Għal aktar informazzjoni avvicinaw lill-membri tal-Kumitat, jew ċemplu fuq in-numri tat-telefown:

21 523467 u 21 520536

Sunderland L2164 jaqbad.

mall-ewwel mar fuq wieħed mill-*machine-guns* Vickers K tal-istess ajruplan, fejn ipprova jwaqqa' l-ajruplan, li però wassal minflok għall-mewt tiegħu fil-post fejn kien.

Tliet ijiem wara, reġgħu tfaċċaw ajruplani tal-għied tal-għadu fejn din id-darba għamlu attack iktar determinat. Messerschmitts ittajru fil-baxx u immaxingjaw Sunderland T9046, qabel ma reġgħu dawwru harsithom lejn L2164, fejn din id-darba safa attackat serjament u thalla jaqbad. Sar attentat biex l-ajruplan jingibed lejn il-bajja, però kien kollu għalxejn għax leħaq għereq f'baħar baxx.³

Sunderland L2164 maqsum fi tnejn.

Xahrejn wara, fit-12 ta' April 1941 gie rrapurtat li fil-10.40pm waqgħu bombi 'il barra mill-Qammieħ, filwaqt li l-għada ajruplani tal-għadu waddbu bombi fl-inħawi tal-Bajja tal-Għadira. Fid-29 ta' April għal ħabta tas-7.30pm waqt attack mill-ajru, kanuni ta' kontra l-ajruplani bdew jisparaw fuq ajruplani tal-għadu, wieħed minnhom, tat-tip Junkers Ju88 mid-9/LG 1 intlaqat u beda jaqbad. Il-bdoti qabzu bil-paraxut u kollha nqabdbu minnufih, mentri l-ajruplan ikkraxxa fin-*Naval Firing Range* tal-Kamp ta' Għajn Tuffieħa.⁴ Gie rrapurtat ukoll

Il-Junkers Ju88 li kkraxxa fin-Naval Firing Range tal-Kamp ta' Għajn Tuffieħa.

li balla ta' kanun ta' kontra l-ajruplani waqgħet fit-Triq il-Mithna l-Qadima li tagħti għal Mizieħ.⁵

Episodju simili gara fis-6 ta' Mejju meta fis-6.30pm balla oħra ta' kanun ta' kontra l-ajruplani waqgħet din id-darba fil-Bajja tal-Armier. Disat ijiem wara, fil-15 ta' Mejju 1941 gie rrapurtat li fil-4.45am, twaddbu ħames bombi incendjarji fuq Tal-Bisqra, fejn tqabbat ukoll xi tibien.

Matul ix-xahar ta' Mejju, elementi minn *Fliegerkorps X* bdew iħallu Sqallija, uħud lejn il-Libja u l-kumplament taru lejn l-Ewropa tal-Lvant biex jippartecipaw fl-Invazjoni mill-Assi tal-Unjoni Sovjetika, li bdiet fit-22 ta' Ġunju. Matul ix-xhur tas-sajf ir-*Regia Aeronautica* kompliet wehidha bl-attakki tagħha fuq Malta, però l-Ġermaniżi kellhom jereġgħu jirritornaw lejn Sqallija għall-aħħar tal-1941, din id-darba *Fliegerkorps II* kellha l-ordni biex tinnwtralizza lil Malta. Għall-aħħar tal-1941 naraw li fit-23 ta' Novembru twaddbet bomba f'Tal-Migduma, li però ma splodietx.

Junkers Ju88 eskortat minn żewġ Messerschmitt Bf109Fs fi triqithom biex jibbumbardjaw lil Malta.

Attakki matul l-1942

L-ewwel attack li sar fuq il-Mellieħa fis-sena l-għdida kien fid-19 ta' Jannar 1942 meta filgħodu kmieni gie rrapurtat li waqgħet bomba f'għalqa f'Għajn Żejtuna.⁶ Disat ijiem wara, fit-28 ta' Jannar, żewġ Messerschmitt Bf109Fs tfaċċaw fuq il-Mellieħa għal ħabta tas-6.13am, segwiti iktar tard minn tlieta u sittin Junkers Ju88s u wieħed u għoxrin Junkers Ju87 Stukas, meta għal ħabta tat-7.57am attackkaw il-Kampijiet tal-Għadira u Għajn Tuffieħa, li però kkawżaw ftit ħsarat.⁷

Fl-aħħar gurnata tal-istess xahar, il-31 ta' Jannar 1942, ajruplani tal-għadu waddbu sittax-il bomba

Junkers Ju88 f'ajrudrom fi Sqallija.

f'għelieqi fl-Aħrax tal-Mellieħa u splodew kollha, li però ma kinux rappurtati vittmi. Fix-xahar ta' wara, fit-22 ta' Frar erba' bombi waqgħu bejn Il-Blata u Selmun, li però ma kkaġunaw l-ebda imwiet jew ħsara.

Xahrejn wara, matul il-Blitz ta' April 1942, fis-7 tal-istess xahar, waqt li kanuni ta' kontra l-ajruplani kienu qed jisparaw fuq ajruplani tal-għadu, balla minn kanun minnhom waqgħet u splodiet fi Triq l-Għolja, fejn żewġ suldati tal-Ewwel Battaljun tal-King's Own Malta Regiment (KOMR) u persuna civili ġew feruti. Sebata ijiem wara, fl-14 ta' April, ajruplani tal-għadu waddbu ħames bombi fl-inħawi tal-Għadira, li però ma kkaġunaw l-ebda feruti jew ħsara.⁸

L-ikbar attakk fuq il-Mellieħa, 25 ta' April 1942

Kif għedna minn Jannar sa' April 1942 kienu diġà saru diversi attakki fuq il-Mellieħa però l-ikbar attakk li qatt sar fuq ir-raħal tal-Mellieħa kien dak tal-25 ta' April 1942. Matul din il-ġurnata kienu saru tliet attakki, filgħodu, f'nofs inhar u filgħaxija. L-ewwel tinwiħa tas-sirena instemgħet fis-6.40am fejn numru ta' ajruplani tal-għadu tfaċċaw fuq il-Bajja tal-Għadira u waddbu diversi bombi fuq il-kamp, fejn tkissru tank tal-ilma u numru ta' barrakki. Matul dan l-attakk tilfu ħajjithom żewġ rekluti,⁹ Anthony Baldacchino u Nazzareno Grech.¹⁰ F'dan l-attakk kienu twaddbu ħafna bombi incendjarji, li waqgħu kemm fuq il-kamp kif ukoll fuq ir-raħal li ġew f'numru ta' toroq.

Junkers Ju88.

Ajruplani tal-għadu reġgħu tfaċċaw fuq il-Mellieħa għal ħabta tas-12.50pm fejn twaddbet bomba ta' kalibru kbir fuq il-Kamp tal-Għadira. Numru ta' bombi incendjarji waqgħu fil-Wied ta' Għajn Żnuber u fl-għelieqi viċin ir-raħal, li però ma kkażżaw l-ebda feruti. L-aħħar attakk tal-ġurnata sar fis-5.45pm meta numru ta' ajruplani tal-għadu waddbu bombi f'għelieqi fil-viċinanza tal-Mellieħa, fuq il-Kamp tal-Għadira, Kamp ta' Għajn Tuffieħa, l-Irdum ta' Bajda u l-Mizieb, li però ma kkażżaw l-ebda imwiet jew feruti¹¹

Iktar attakki fuq il-Mellieħa

Fit-28 ta' April ġie rrapurtat li filgħodu waqgħet bomba fil-Kamp tal-Għadira.¹² L-għada sar attakk ieħor, fejn erba' ajruplani tat-tip Cant Z.1007 eskortati minn erbgħa u għoxrin Macchi C202 ġew rrapurtati li attakkaw il-Kamp tal-Għadira mingħajr ma kkażżaw imwiet jew feruti.¹³ Fit-30 ta' April ġie rrapurtat waqgħu xi bombi fuq il-Mellieħa, fejn tilef ħajtu Joseph Debono.¹⁴

Cant Z.1007.

Fid-9 ta' Mejju twaddbu xi bombi incendjarji fuq Selmun. Sitt ijiem wara, ajruplani tal-għadu waddbu bombi fuq il-blat ta' Għajn Żnuber. It-Taljani rriturnaw fuq il-Mellieħa fil-15 ta' Mejju, meta għal ħabta tad-9.15am tfaċċaw tliet Savoia Marchetti SM84, eskortati minn 30 Macchi C.202 fi triqithom lejn San Pawl il-Baħar, li però waddbu xi bombi fuq Forti Campbell.¹⁵ Bombi oħra waqgħu Għajn Żejtuna.¹⁶ Fil-lejl tat-30/31 ta' Mejju ajruplan tal-għadu waddab bomba fil-wied faċċata tal-Għassa tal-Pulizija, fejn ġew milquta tliet idjar.¹⁷

Fiat BR20M.

Fis-17 ta' Ġunju għal ħabta tas-1.30am tfaċċa fuq il-Mellieħa ajruplan Taljan tat-tip Fiat BR20M, fejn fethu n-nar fuqu kanuni ta' kontra l-ajruplani. L-ajruplan beda jwaddab il-bombi u wħud minnhom ġew fuq ir-raħal.¹⁸ Matul il-lejl tat-28/29 ta' Lulju 1942 disa' Junkers Ju87 Taljani attakkaw post mhux speċifikat fl-inħawi tal-Għadira, li probabbilment kienet il-postazzjoni tas-*searchlight* f'Tal-Bisqra.

Wara li waslu ħames bastimenti merkantili tal-Konvoj ta' Santa Marija bejn t-13 u l-15 ta' Awwissu 1942, Malta bdiet terġa' tqum fuq saqajha. Minn Malta bdew jergħu jsiru attakki fuq konvojs li kienu jibgħatu l-Assi lejn il-Libja. L-Assi reġgħu għamlu attentat tal-aħħar biex almenu jwaqqfu dil-ħsara li

Heinkel He-111.

bdiet issir minn Malta f'Ottubru tal-istess sena.

Fil-11 ta' Ottubru, deheru numru ġmielu ta' ajruplani tal-ghadu għaddejin minn fuq il-Mellieħa li kienu jikkonsistu minn sittax-il Junker Ju88 eskortati minn sbatax-il Reggiane Re2001 u ħamsa u għoxrin Macchi C202. Huma kienu diretti lejn l-istazzjon tar-radar tas-Salini, però xi bombi waqgħu fuq il-Mellieħa wkoll.¹⁹ Fit-12 ta' Ottubru għall-ħabta tat-8.00pm ajruplani tal-ghadu waddbu numru ta' bombi incendjarji f'għelieqi f'Għajn Tuffieħa li ma kkaġunaw l-ebda imwiet jew ħsara. Fl-14 ta' Ottubru ajruplan Ġermaniż tat-tip Heinkel He111 deher fuq il-Mellieħa u waddab xi bombi fuq Għajn Tuffieħa.²⁰ L-ghada (15 ta' Ottubru) waqgħet bomba fuq Ġnien Ingraw li kkawżat il-mewt ta' tifel ta' 6 snin, filwaqt li żewġ persuni oħra sfaw feruti. Hames bombi oħra waqgħu fl-inhawi tat-Torri tal-Aħrax, fejn gie ferut bagħal. Fis-16 ta' Ottubru reġgħu deheru ajruplani tal-ghadu, fejn waqgħu xi bombi fi Triq is-Salib.²¹

F'din il-minisensiela ta' artikli dwar attackki fuq il-Mellieħa, li apparti l-Kamp tal-Għadira li kien jiġi attackkat frekwentament, ftit li xejn waqgħu bombi fuq ir-raħal innifsu. Bombi tal-ghadu waqgħu wkoll

fuq il-kampanja u l-għelieqi Melleħin. Fatt kurjuż ukoll li rajna kien il-balal tal-kanuni ta' kontra l-ajruplani li ma kinux jisplodu fl-arja u jaqgħu f'xi zona abitata.

(L-awtur huwa Storiku u Kuratur tal-Mużew Nazzjonali tal-Gwerra, fil-Forti Sant'Jiermu, il-Belt Valletta, parti mis-Sezzjoni Marittima u Storja Militari ta' Heritage Malta).

Referenzi

- ¹ Philip Vella, *Malta: Blitzed but not Beaten*, (Malta, 1985), pp 22-24.
- ² WP
- ³ Anthony Rogers., *Battle over Malta: Aircraft losses & crash sites 1940-42*, (Great Britain, 2000), p 77 and Christopher Shores and Brian Cull with Nicola Malizia, *Malta: The Hurricane Years 1940-41*, (Great Britain, 1987), pp 165-166
- ⁴ Rogers, *op cit*, p 82.
- ⁵ WP.
- ⁶ NAM, MIG 129/42, Malta Police Reports on Air Raids from 1st January to 31st December 1942.
- ⁷ Rollo, p 239.
- ⁸ NAM, MIG 129/42
- ⁹ *The Sunday Times of Malta*, 22nd April 1951, p 5.
- ¹⁰ John A. Agius. Roll of Honour: Civilians.
- ¹¹ NAM, MIG 129/42.
- ¹² NAM, MIG 129/42.
- ¹³ Shores, Cull, Malizia, p 226.
- ¹⁴ Agius.
- ¹⁵ Shores, Cull, Malizia, *op cit*, p 271.
- ¹⁶ NAM, MIG 129/42.
- ¹⁷ Ibid.
- ¹⁸ Rogers, *op cit*, p 173.
- ¹⁹ Shores, Cull, Malizia, p 578.
- ²⁰ Shores, Cull, Malizia, p 607.
- ²¹ Ibid.

HB
MOTORS

Vehicle Repairs & Services

Tel: 21 520429

Mob: 9986 8092

20, Triq il-Għasel, il-Mellieħa

Nixtiequ l-festa t-tajba lill-Melleħin kollha